

Книга

Малата, но драгоценна книга е збогатена со 66 фотографии на кои, пред сè, се претставени светите места од различно време и делови од светите објекти.

За ревитализација на манастирот "Свети Климент" Ристески апелира до пошироката заедница. Тој нагласува дека точни податоци за беличкиот манастир можат да дадат единствено темелните археолошки ископувања, а вистината за Свети Климент го заслужува тоа.

Пишува: Васил ДРВОШАНОВ

Во долгата и богата историја на Македонија забот на времето нагризал низа споменици на културата. Поради тоа, дел од македонското културно наследство остана непознат за младите поколенија. На тоа поле неуморно работи проф. д-р Стојан Ристески, спасувајќи од заборава значајни настани и дејци од нашата историја. Предмет на поднасловениот труд се истражувањата поврзани со светите места во с. Горна Белица, Струшко, особено со првиот Светиклиментов манастир во Македонија.

Авторот ја опишува местоположбата на селото, како и неговата историја.

Населба со име Белица, забележува Ристески, документирано се спомнува од X век наваму. На староста на Г. Белица укажуваат топонимите Градиште, Чума, Крстец, Долина на Умрените, Градина на Умрените, Римски Гробишта, Римска Калдрма, Римско Чешмиче и др. Низ неа минувал еден крак од познатиот пат Виа Егнатија, кој го поврзувал Солун со Драч. Во XVIII век Г. Белица ја населил влашки етнос, трговци и занаетчии, по разурнувањето на Москополе во 1767 г. Втората група влашки етнос, сточари, се доселила во првата половина на XIX век од градот Фрашери. Од втората половина на XIX до почетокот на XX век Г. Белица била како мало гратче, во чија чаршија имало четириесеттина дуќани.

Г. Белица доживеала трагедија во Првата светска војна. Голем број беличани биле интернирани во Бугарија, а нивните домови во селото биле ограбени и разурнати. Во 1957 г. беличани масовно се иселиле во повеќе места во Македонија, дури и надвор од Македонија. Во 2001 година во Г. Белица починал последниот постојан жител. Меѓутоа, денес Г. Белица е оживеана населба со околу 180 викендички.

Она што ја прави Г. Белица значајна се нејзините светости: манастирот "Свети Климент", двете цркви "Света Петка", црк-

"БЕЛИЧКИ СВЕТОСТИ" ОД Д-Р СТ

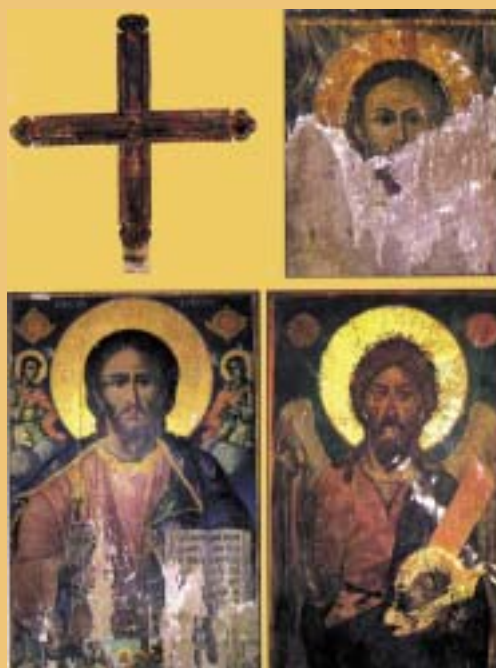
ОСУМЗРАЧНОТО СОНЦЕ НА ПОДОТ

вите "Света Троица" ("Парумба") и "Света Недела" и други свети места.

Од сите светости, особено е значајна светоста "Свети Климент", оддалечена 2,5 км источно од Г.Белица. Авторот забележува дека манастирот "Свети Климент" е единствен манастир со тоа име кој му е посветен на Свети Климент Охридски, а според народната меморија го подигнал токму тој - Свети Климент

Распетието), една рапида, горен дел од икона на Исус Христос и седум други икони. Од коначите и од другите објекти биле останати само темелите.

Духовниот живот во манастирот "Свети Климент" се одвивал до 1960/61 г. Последни монаси биле Гаврил, кој починал околу 1936 година, и Саво, кој починал во 1965 година, двајцата по потекло од фамилијата Ѓоргоновци.

Охридски. Манастирот бил ограбуван и разурнуван од разни освојувачи и од качачко-арамиски банди. Бил возобновен по доселувањето на влашкиот етнос во Г. Белица. Меѓутоа, и во времето на окупацијата (1941-1944) некои муслимани од Октиси повторно го опустошиле манастирот.

Во последно време црковниот одбор на Г. Белица презел мерки да ги санира остатоците од некогашната монументална манастирска црква и од камбана-ријата. Авторот забележува дека од црквата на манастирот "Свети Климент", што била до 1945 г., нецелосно биле зачувани Чесниот крст (Иконостасниот крст,

Зборувајќи за првото доаѓање на Свети Климент Охридски во Кутмичевица и за местото на неговата епископија, Ристески се повикува на старите храмови и на многубројните топоними во Струга и во Струшко, како што се: манастирот "Свети Климент" на Беличка Планина, старата црква "Свети Климент" во селото Волино, Светиклиментовото маало во Струга, Светиклиментовото/Климентовото блато до селото Калишта, реката Климетица, старата црква "Свети Климент" во селото Мислешево, месноста манастирот "Свети Климент" во селото Волино, селото Климентани, во кое има црква "Свети Климент", патот Света До-

"СВЕТИ КЛИМЕНТ", ПРВ МОНАСТИР ВО МАКЕДОНИЈА

лина, кој минувал покрај манастирот "Свети Климент" на Беличка Планина и др. Освен тоа, Ристески го цитира епископот Николај, кој забележал дека Свети Климент Охридски "прво основал манастир во Белица, каде било и неговото прво епископско седиште". Меѓутоа, преку ова, нотира Ристески, се мина премолчено, оттогаш до денес. Причина за многуте непознати во врска со животот и со делото на Свети Климент Охридски е, пред сè, незачуваното прво, словенско житие за него.

Врз основа на наводи од Библијата, од научни дела и од народно предание, Ристески забележува дека во Мегалополис (Голем Град), кој го лоцира во Струшко, на местото на денешното село Враништа и на околните села, апостолот Павле ја подигнал првата христијанска црква во Кутмичевица, и воопшто на Балканот, посветена на Света Богородица. Ристески смета дека црквата "Света Богородица" подоцна била преименувана во "Главеница", затоа што била прва, глава на христијанството на овие простори, а по неа градот бил наречен Главеница, исто така, ја викале и Кралска црква, затоа што во неа се венчавале само кралеви.

Од тие сознанија поаѓа и проф. Ристески, па резонира:

"Не може да се замисли дека Свети Климент не знаел за тоа што го сторил апостол Павле во Мегалополис (Голем Град), во крајот во кој се испраќа за свештеник и учител на христијанството. Напротив, добро бил информиран за тоа, живеел со тој култ, со култот за првата христијанска црква на Балканот и по истиот пат на апостол Павле - Виа Егнатија дошол во Главеница".

По кусо задржување и молење во Светипавлевата црква "Света Богородица", се повлекол на Беличка Планина, каде го подигнал првиот христијански манастир во Македонија. Оттаму ја ширел духовно-просветната дејност во мно-

губројните објекти во струшкото подрачје. Во својот манастир Свети Климент Охридски блажено се упокоил на 27 јули 916 година. Се смета дека еден ден вистинскиот гроб на Свети Климент ќе

се најде во манастирот на Беличка Планина.

Народната меморија, нотира Ристески, укажува дека постоел Свет Град, северно од Струга. Тој Свет Град се смета дека е Мегалополис, односно Голем Град, па Древница, Главеница, затоа што во него престојувале и дејствувале големите светци: Свети апостол Павле и Свети Климент Охридски. Траен историски спомен за Свети Климент има во храмовите и во топониимијата во Струга и во Струшко, каде неговиот култ силно е одразен и во имињата на луѓето.

Понатаму, во книгата Ристески се осврнува и на другите светости во Г. Бе-

лица - двете цркви "Света Петка", црквите "Света Троица" ("Парумба") и "Света Недела" и други свети места. Авторот забележува дека заштитничка на беличани им е Света Петка-Римјанка. Првата црква била подигната набрзо по доселувањето на влашкиот етнос, на самиот крај од XVIII или на почетокот на XIX век, а втората била подигната кон крајот на XIX век. Тоа зборува дека првите белички доселеници со себе го донеле и култот на Света Петка-Римјанка од старото место - Москополе.

Ристески дава опис на двете цркви, задржувајќи се особено на новата црква, за која иконите ги изработил зографот Ставре Николов од Лазарополе. Тој нагласува дека покрај Светиот престол на источната страна од сидовите биле сместени стари икони, кои биле спасени од манастирот "Свети Климент". Исто така, Ристески нотира дека во горнобеличката црква "Света Петка" женската црква била изворно зачувана.

Сознанијата за Света Петка-Римјанка авторот ги предава преку краткото житие за неа, нагласувајќи дека има три светници со името Петка (Параскева), и тоа: Света преподобна маченичка Петка/Параскева-Римјанка, Света великомаченичка Петка/Параскева-Икониска и Света преподобна Петка/Параскева-Епивадска.

Црквата "Света Троица" ("Парумба") била почната во 1992 година, а осветена во 1997 година. Се наоѓа на нецел километар од границата кон Албанија, на место на кое имало вода, што од памтively се сметала за лековита. Црквата "Света Недела" се наоѓа во средината на Г. Белица, под двете цркви "Света Петка". Од неа биле зачувани само траги од темелите. Ристески дава кратко житие за Света Недела, која настрадала во III век.

Авторот кусо се задржува и на светите места: на месноста Икона, која се наоѓа пред влезот во Г. Белица, каде во 2004 година била подигната мала барака, а на дрвен столб бил поставен распнатиот Исус Христос; на месноста Свети Ѓорѓија, која го носи името по црквата "Свети Ѓорѓија", која некогаш била таму; на месноста Јазма, која се наоѓа источно од месноста Свети Ѓорѓија, каде тече вода за која народот смета дека е света; и на светото место Камен со Светец, кој се наоѓа на околу 250 метри пред мостот на Беличка Река.

Исто така, преку фотографскиот објектив се предадени повеќе настани поврзани со одбележувањето на значајни датуми од духовниот живот на граѓаните од Г. Белица и од Струшко, како и панорами на селото.

На крај, од делото "Белички светости" на проф. д-р Стојан Ристески, можеме да забележиме дека сите свети места, независно од времето и од етничкиот состав на населението во Г. Белица, биле почитувани од христијаните. Радува фактот дека култот кон светите места во Г. Белица продолжува и денес со ненамален интензитет. Тоа го потврдува грижата за нив од граѓаните кои несебично се трудат да ги одржуваат постојните објекти и да ги обновуваат старите култни места според своите можности.